

Людина, яка знала ВСЕ

До 125-річчя від дня народження
Дмитра Івановича Чижевського

Доповідач:
Тетяна Михайлівна Рєзанова
бібліограф I категорії

- Дмитро Іванович Чижевський і його сучасники. Листи, спогади / Упорядники: Ірина Валявко і Олександр Чуднов (Україна), Володимир Янцен (Німеччина). – Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2013 – 528 с.
- Кралюк П. М. Історія філософії України : підручник. – К. : КНТ, 2015 – С. 589-593.
- Літературний словник Кіровоградщини: біографічні статті / Автор-упорядник Леонід Куценко. – Кіровоград, 1995. – С.11-112.
- Нариси історії української літератури / М. Гнатишак, Д. Чижевський, М. Глобенко-Оглоблін, А. Ковалівський. – Мюнхен, 1994. – С.1-46.
- Чижевський Д. Українське літературне бароко: вибрані праці з давньої літератури / Д. Чижевський. – К. : Обереги, 2003. – 576 с.

DMYTRIO CIZEVSKY

HISTORY OF UKRAINIAN LITERATURE

FROM ITS ORIGIN TO THE REALISTIC PERIOD

Published by the Ukrainian Academy of Arts and Sciences in the U. S., Inc.,
and the Shevchenko Scientific Society, Inc. with the assistance of the
East European Fund, Inc.

Copyright 1956
by the
UKRAINIAN ACADEMY OF ARTS AND SCIENCES IN THE U. S., INC.

Українська Вільна Академія Наук у США в програмі видання української книжки — англоска у світ „Історія української літератури“.

Автор книги, Дмитро Іванович Чижевський, дійсний член Академії, що тепер працює в Гарвардському Університеті, є відома знавець історії літератур слов'янських народів, зокрема української.

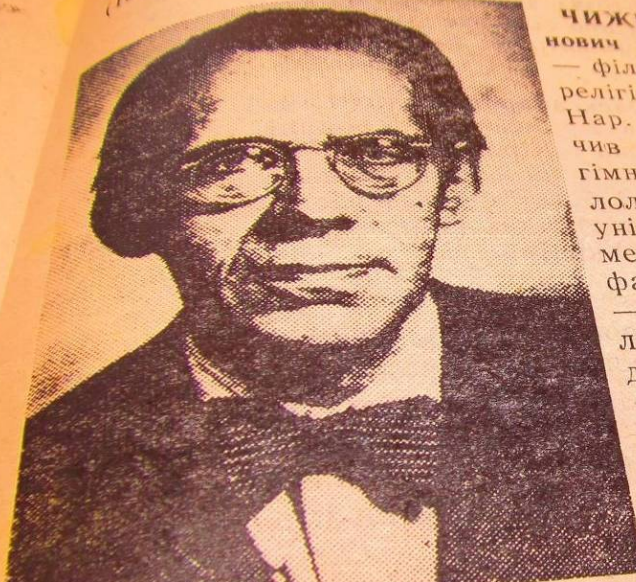
Д. І. Чижевський має понад 500 друкованих творів українською, англійською, німецькою, єврейською, слов'янською, російською та іншими мовами в галузі літературознавства, мовознавства і філософії.

В книзі „Історія української літератури“ охоплена доба від початків до періоду реалізму.

• Чижевський Д. І. Антична філософія в конспективному вигляді: Лекції, читані в Богословсько-Педагогічній Академії УАПЦ в Мюнхені / Д. І. Чижевський. — Вид. 2-е. — Кіровоград : ОУНБ, 1994. — 72 с.

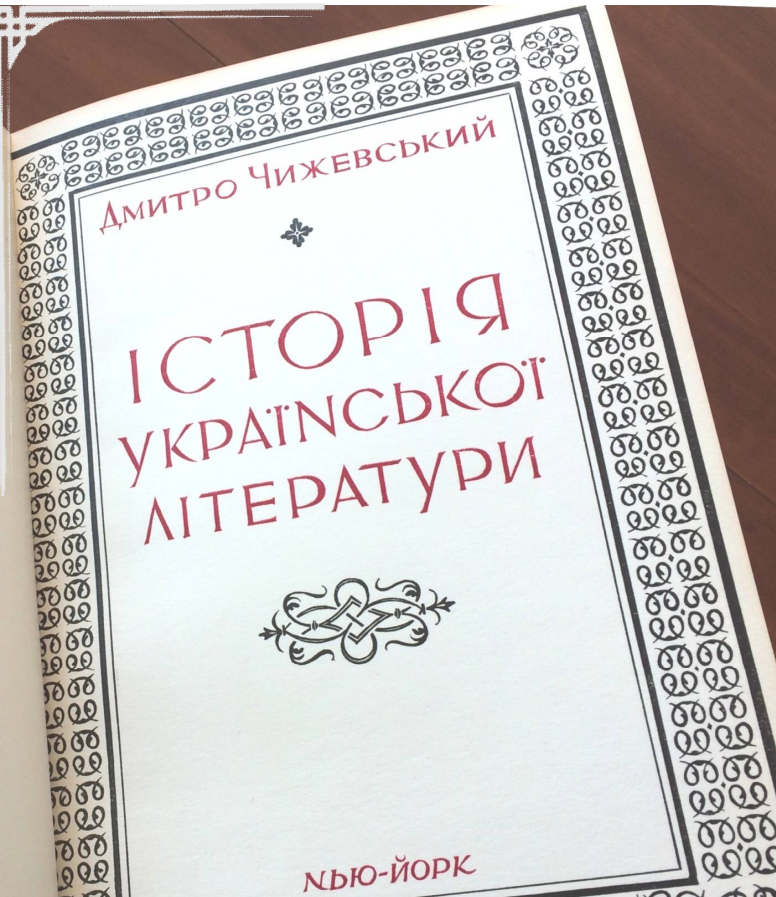
• Чижевський Д. І. Історія української літератури. Від початків до доби реалізму / Д. І. Чижевський. — Тернопіль : Феміна, 1994. — 480 с.

Дмитро Чижевський журналіст «Зоря», «Літературна газета», в 1937 звинувачений в належності до укр. націоналістичної організації, в 15.11.1937 ув'язнений у Київській тюрмі.
 Автор книжок оповідань і повістей «На капищах», «Доторкати до добрих» (1932), «Світання» (1934), «Перший гарт» (1935), «Дівчата» (1936); роману «Квітень» (1937).
 Літ.: З порога смерті. — К., 1991. — С. 455—457.

ЧИЖЕВСЬКИЙ Дмитро Іванович (04.04.1894—18.04.1977) — філософ, літературознавець, релігієзнавець, логік, лінгвіст. Нар. в м. Олександрії. Закінчив Олександрійську чоловічу гімназію (1911), історико-філологічний ф-т Київського університету (1917), два семестри слухав лекції філософа і психолога Ясперса (1921—22), чотири семестри — філософію в Гуссерля. Захистив докторську дисертацію (1933). Працював у Високому Педагогічному інституті в Празі, в університетах Гейдельберга, Фрайбурга, Галле, Марбурга, Гарвардському університеті (США). Складає понад 900 позній.

- Чижевський Д. І. Нариси з Історії філософії на Україні / Д. І. Чижевський. — 2-е вид. — Мюнхен, 1983. — 175 с.
- Чижевський Д. І. Українське літературне бароко: Вибрані праці з давньої літератури / Д. І. Чижевський. — К. : Обереги, 2003. — 576 с.
- Чижевський Д. І. Історія російської літератури ХІХ ст. : Романтизм : навч. посіб. / Д. І. Чижевський. — К. : Академія, 2009. — 216 с.

- Чижевський Д. І. Історія української літератури (з XI до кінця 19 ст.). Англ. мовою / Д. І. Чижевський. — Друге вид. — New York : Academy of Arts and Sciences in the U.S., Inc., 1997. — 815 с. — Пер.изд.: A History of Ukrainian Literature (From the 11th to the End of the 19th Century.- Second Edition. — eng.
- Чижевський Д. І. Історія української літератури / вступ. ст. М. Наєнко. — К. : Академія, 2008. — 568 с.

исвал в В. Виноградов — запущившаяся в протестных, была открыта переломом грамматистов поворота XIX в. К. С. Аксаков пытался, не отказываясь окончательно от учения о залоггах, вложить в него новое грамматическое содержание. К. С. Аксаков решительно высказывает принцип самостоятельности как объект признания различий «... Заголовок различия возвратных глаголов дифференциация возвратных глаголов опирается на различия в отножении к действию к субъекту, к самому действующему лицу, а не к объекту. ...» Концепция К. С. Аксакова почти полностью совпадает с тем учением, которое было введено в развитие акад. Ф. Ф. Фортунатовым в статье «О залогах русского глагола» и статье «О залогах русского глагола» и прямо вошла в современную русскую грамматику под его именем».

Жизнь отмерила Константинову Сергеевичу всего 43 года на грешной земле (грамматиста не стало в 1860 году). Но, несмотря на столь короткий срок, К. С. Аксаков сумел фактически «ворвать» языковедческую науку, внести в нее много но-

вого, нестандартного и мудрого. Отношение учёного к родному языку было поэтичным и доверительным. Он берег и любил русский язык, и поэтому посвятил ему всю свою недолгую, но столь активную, полную действия и борьбы жизнь.

Примечания

1. Аксаков К. С. Поэт. собр. соч. т. 2. ч. 1. М., 1875. С. 391.
2. Цит по: Энциклопедический словарь юного филолога. М., 1984. С. 48.
3. Там же.
4. Аксаков К. С. О грамматике вообще / Хрестоматия по истории русского языковедения. М., 1973. С. 173.
5. Там же. С. 109.
6. Аксаков К. С. О грамматике вообще. С. 173.
7. Хрестоматия по истории русского языковедения. М., 1973. С. 109.
8. Аксаков К. С. О грамматике вообще. С. 170.
9. Виноградов В. В. Русский язык. Грамматическое учение о слове. М., 1947. С. 611-612.

Е. А. БЫСТРОВА,
кандидат филологических наук
Дрогобыч

КОМПАРАТИВНАЯ РУСИСТИКА Д. И. ЧИЖЕВСКОГО

Вмещающийся украинский учёный-славист, философ, литературовед, педагог Дмитрий Иванович Чижевский оставил заметный след в истории мировой культуры и науки. Много времени и сил посвятил он славистике, изучению и преподаванию славянских

литератур. Не так давно вышла в свет «Порівняльна історія слов'янських літератур» — одна из его работ, созданных еще в шестидесятые годы прошлого столетия.

Д. Чижевского привлекали писатели, в которых он ощущал блеск романтизма, отблеск романти-

ческого мировоззрения, а также те, в творчестве которых пульсировал

Достоевского Чижевский обнаружил определенное тяготение к ро-

мантическому способу восприятия и отражения действительности.

В поэзии Ф. Тютчева Чижевский видел не только романтический накал, но и философичность. Ученый писал: «Большую и для своего духовного развития прямо-таки важнейшую часть своей жизни Тютчев провел за границей. В 1822 году двенадцатилетним юношей он поехал в Мюнхен на службу в русском дипломатическом представительстве и с небольшими перерывами находился за границей (главным образом в Мюнхене) двадцать два года своей жизни... Поэтому его духовное развитие того

времени остается для нас засекреченным, поэзия Тютчева стоит перед нами как отдельная, независимая от любых внешних влияний картина».

Первый биограф Ф. Тютчева И. Аксаков писал об отношении поэта к немецким мыслителям и поэтам его эпохи, однако не приволил конкретных фактов. В России Тютчев поддерживал отношения с группой молодых людей, которые интересовались немецкой философией и романтикой поэзией. В Мюнхене Тютчев общался с Шеллингом, был знаком с Г. Гейне. Чижевский допускает, что Тютчев посетил в Веймаре Гете, сохранились письма об этом посещении. Как и сам Чижевский, Тютчев охотно оставался в Германии, он ощущал «тоску по чужому краю».

Чижевский в какой-то мере нигилистически относился к реалистическому типу мышления. Он полагал, что реализм по сравнению с барокко или романтизмом демонстрировал некоторый спад в сфере художественности. А для Чижевского проблема художественной формы всегда превалировала. Даже и у

- Чижевський Д. І. Культурно-історичні епохи / Д. І. Чижевський. — Авгсбург : УВАН, 1978. — 16 с. — (Slavistica). — Пер. изд.: Culture — Historical Epochs / Cyzevskij Dmytro.
- Чижевський Д. І. Порівняльна історія слов'янських літератур / Д. І. Чижевський ; наук. проект і передм. М. К. Наєнка. — К. : Академік, 2005. — 288 с.

- Чижевський Д. І. Філософські твори : у 4-х т. / Д. І. Чижевський ; під заг. ред. В. Лісового. — К. : Смолоскип. — 2005. — Т. 1 : Нариси з історії філософії на Україні. Філософія Г. С. Сковороди. — 402 с.
- Чижевський Д. І. Філософські твори : у 4-х т. / Д. І. Чижевський; під заг. ред. В. Лісового. — К. : Смолоскип. — 2005. — Т. 3 : Філософія. — 456 с.

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПОЛІТИЧНИХ І ЕТНОНАЦІОНАЛЬНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ім. І.Ф. КУРАСА

УКРАЇНСЬКИЙ ІСТОРИЧНИЙ ЖУРНАЛ

СЛОВО

Віра Шевченка:
девіз контрреволюції
Народність і народний характер
літературно-естетичні поняття
в українській критиці
30 – 40 рр. XIX ст.
Пережестя української поезії
Нові знахідки текстів
Сонгора Тютюнника

ВОПРОСЫ ФИЛОСОФИИ

Мітомис погляду

КОНФЕРЕНЦІЯ ПАМ'ЯТІ Д.І. ЧИЖЕВСЬКОГО

13–15 червня ц.р. в Слов'янській бібліотеці (Прага) відбулася міжнародна наукова конференція "Віра Шевченка: девіз контрреволюції". алаштована Слов'янською бібліотекою при Національній бібліотеці (Клементinum) Чеської Республіки, Слов'янським Інститутом АН ЧР, Інститутом філософії АН ЧР, Інститутом чеської літератури АН ЧР. В конференції взяли участь понад 30 науковців і дослідників з України, Чехії, Німеччини, Росії, США й Канади, серед яких можна назвати Г.Г.Грабова (США), М.Яценюка, О.Паламарчук, Ю.Макара (Україна), А.Моравкову, І.Марвана, В.Сватого, О.Зілинського (Чехія), Д.Тетерину-Блохіну (Німеччина), В.Янсена (Німеччина), Я.Розумного (Канада) та ін.

Доповіді були розділені на кілька блоків філософські погляди, діяльність, епістолярна спадщина, творчість Д.І.Чижевського, сторінки біографії, громадсько-політична діяльність, епістолярна спадщина. Було відзначено кілька важливих проблем у спадщині вченого, над якими ще потрібно працювати: філософські погляди в різних галузях філології й філософії. Це, зокрема, стосується видання праць Д.І.Чижевського, пошуку систематизації та дослідження його епістолярної спадщини, осмислення його наукових поглядів та творчості. Цікавим моментом конференції стала наукова дискусія між Г.Грабова і М.Яценюком щодо принципової вольгарної критики праць Д.Чижевського в радянській Україні та критеріїв розгляду його постаті в національно-мовно-етнічному контексті. Слід також відзначити повідомлення В.Янсена "Про долю книгознавства й архівів Д.Чижевського в Німеччині", Б.Зілинського "Листи Д.Чижевського в чеських архівах", а також повідомлення вчених різних країн співпрацювати в дослідженні філософії та епістолярної спадщини вченого. Підстави сподіватися, що постать вченого буде більш повно висвітлена в архівах Д.Чижевського в Німеччині".

ISSN 0235-7941
ФІЛОСОФСЬКА ДУМКА

6' 2010

Історія
філософії:
архів

ЄЛИСАВЕТ

«Був прихильним до своїх земляків...»,
або Дмитро Чижевський очима сучасників

До 120-ї річниці
від дня
народження

На зорі нового тисячоліття на очі читачів потрапили цікаві матеріали про життя і наукову діяльність Дмитра Чижевського, які його добре знали й розуміли. Про це можна говорити, читаючи книгу спогадів Юрія Шевельова («Я мене-мені...» та деякі статті в тритомному зібранні творів Віктора Петрова «Розвідка», що, на жаль, побачили світ обмеженими накладками.

Виявляється, Дмитро Іванович Чижевський жвав до тієї категорії мудрих людей, які тували особу Юрія Шевельова, який науковому зростанню. Так, наш земляк жеуонець Олександр Ім'я якого зараз обласна наукова бібліотека в Кірово-на початку п'ятдесятятих, уже провівши юків у масщавсьетському Кембриджі очі у Гарвардському університеті,

Дмитро Івановича з іншим нашим земляком, уродженцем Новоархангельська Євгеном Маланком. Не дивно, що саме Євген Филімонович у післявоєнній Німеччині «взявся завербувати» Чижевського до Мистецького українського руху (МУР) і, що цікаво, саме на правах земляка!

«Чижевський віддався серйозним студіям у Німеччині, — розповідає Шевельов, — прийняв наукове хрещення від пражьких формалістів і фонологів, сполучивши його з німецькою філологічною традицією. Своєї зацікавлення він поділяв і з історією літератури, але з великим самозадоволенням робив екскурси до мовознавства і навіть до астрономії. Він мав надзвичайну ерудицію й виняткову пам'ять, але міг бути недбалим щодо фактів. На тлі традиційно філологічної або політизованої історії літератури, що панувала на Україні, його підхід був свіжий і корисний. Він дав багато, дуже багато аналізів і висновків, що були новим і переконливим словом у літературознавстві слов'янських народів».

«Дмитро Іванович був славістом у повному сенсі слова, — писав Юрій Шевельов, — далеко не тільки українціст. Він був удома в літературі всіх слов'янських народів».

він не гребував тими науковими інституціями, які вважав за поважніші й вартісніші — Український вільний університет празького періоду (але не мюнхенського), Вільну академію наук (але не НТШ) тощо».

Водночас Шевельов дає й надзвичайно глибокий психологічний портрет Чижевського. «Він був по-своєму дуже самотнім, — говорить про ті імена, про ті особи, які він знав чи не сам-один? Він виробив у спілкуванні з людьми манеру, якою дорослі говорять з дітьми. Він мовчав про свої наукові проблеми, натомість міг багато говорити про психіку, про моду, про свої сновидіння... Власне, коли доходило до наукових виступів або публікацій, його толерантність зникала. З невігласом... міг бути вкрай брутальним... Чижевський був сформованою людиною, і годі було сподіватися, що його можна переконати в чомусь, що становило основу його світобачення. Зовнішність його була імпозантна, не без рис інтелектуальної величч: високе розумне чоло, зачесане назад рівне волосся, світлі окуляри з тонким обідком, прямий ніс, уста в ледь помітній посмішці... є в ньому і шажок сквородинського-гоголівське...». Насамкінець Шевельов давав слушну пораду біографам Чижевського: «Якщо хто хоче знати цікавого Чижевського, треба шукати його не в розмовах за чаєм, а в його писаннях. Не знаю, який він був у розмовах з тими, хто дорівнював йому ерудицією. Але скільки таких було і де?».

Науковці стверджують, що саме Дмитро Чижевський разом із представниками так званого київського філософського кола (М.Бердяєв та інші, які стали предтечами екзистенціалізму з його ідеєю про те, що таємниця буття покладена в самому людському естві, в самому людському існуванні).

«Літературна мова не мусить бути обов'язково близькою до народної». Принципно наводить слова іншого вченого, Бориса Ольхівського: «Тепер, коли відійшли шляхом до минулого поборюючи за майбутню долю української мови як органу культурного життя, можна поділяти оригінальність і барокову пишність мови Сквороди, не вважати на те, перевагу в ній церковно-слов'янського елементу і деяку засміченість русизмами». «Мова Гоголя є типова українська барокова мова, — робить відкриття Петров. — це стало нам ясно тільки тепер». В якості союзника знову-таки називає Дмитра Чижевського.

У цьому ж контексті Віктором Петров згадується й відоме «варшавське» видання творів Тараса Шевченка, здійснене Павлом Зецевим за участі Д.Чижевського, Є.Маланком і інших як спроба епоказати Шевченка не в лянського, а як європейського письменника. Згадуючи оцінку Д.Чижевським Шевченка, В.Петров ділиться дослідженням з реценженням віршів Кобзаря: «невкриті с «серце з закритими очима» — образ належать своїм типом ні до реалістичних темі образів, ні до романтичної... Це сюрреалістів: Сальвадора Далі, Магрітта... де «внутрішнє» — це органи, ш самі по собі як персонажі».

У свою чергу Дмитро Чижевський дноразово звертався до наукової філософії Віктора Петрова. Обидва вчені були в поглядях на філософію Григорія Сковороди. У чудовій статті «Людина, що виходить з Петрова слушно зауважує, що «мав нахил заглиблюватися у питання в таємничих промислах».

- Гайда Л. Дмитро Чижевський / Л. Гайда // Історія України. — 2015. — № 3(Лют.). — С. 21-22.
- Грицай Я. Дмитро Чижевський як дослідник літератури українського бароко / Я. Грицай // Українська мова і література в школах України : наук.-метод. та літ.-мист. журн. — 2017. — № 11. — С. 33-35.

Знакомьтесь: наследие Дмитрия Чижевского

К образу ученого мирового уровня, одного из авторитетнейших славянских Дмитрия Чижевского (1894–1977), областная универсальная научная библиотека, носящая его имя, обещает сделать доступным с любого ноутбука описание книг из коллекции, которая ранее хранилась в университете города Гейдельберга (Германия), где он и работал. Правда, понадобилось десять долгих лет после того, как коллекция книг была приобретена для нашей ОУНБ за средства областного бюджета. Или подарена?

На пыльных страницах...

Интересно, что о творческом наследии одного из самых крупных ученых-гуманитариев, родившихся на территории области, известно не очень-то и много. В смысле для широкой общечеловечности, ведь среди специалистов труды Чижевского пользуются авторитетом хоть Австралии, хоть в Гонконге, не говоря уже о славяно-говорящих анахилидиаспорах славянского происхождения. Дело давнее, возмоз, поэтому история приобретения этой небольшой коллекции а тайной, которых должно ого в любом книгохрании книги хранят свои тайны о, куда не становятся и для широкой обще-

м, что в доме семьи в городе Александрадской области алась публичная пожен глубокий

говорят, что, когда он получил право формировать фонды этой библиотеки, бухгалтерия учебного заведения мирового уровня пришла в тихий ужас – настолько обширными были заявки. Понятно, ведь Чижевский всегда считался заядлым библиофилом и за свою жизнь собрал и потерял несколько крупных библиотек.

Согласно логике и традиции, каждая «именная» библиотека должна иметь как можно более полное собрание работ человека, в чью честь она была названа, желательно с автографами. Скажем, библиотека имени Владимира Короленко приобрела его книги с автографами за большие деньги, и это понятно. Наверное, этой логикой руководствовалась и наша библиотека, когда появилась возможность заполучить книги из коллекции Дмитрия Чижевского. В середине двухтысячных Гейд-

во многих случаях именно рыночная цена стала причиной снижения, а в более редких – повышения цены. В среднем это привело к экономии для библиотеки и к увеличению числа томов».

Тогда сошлись на сумме около шести тысяч евро, которые и были якобы выделены при активном содействии руководства области. Книги планировалось отправить четырем коробками, в Германию ездил даже представитель библиотеки и вроде бы привез первые десять книг, но потом немецкая таможня наложила запрет, поскольку в одной из партий были якобы обнаружены... наркотики! Таковы слухи, но, так ли это, проверить уже сложно. Впрочем, вполне возможно, что задержка с отправкой была вызвана какими-то другими причинами.

Долго ли, коротко, но книги из «списка Янцена» таки заняли свое почетное место на стеллажах отдела редких и ценных изданий ОУНБ им. Д. Чижевского. Правда, насколько они ценные, предстоит ответить специалистам, для чего эти книги изучаются, вносятся в каталог и описываются для удобства интересующейся публики. Из того, что видел я, пока-

Александрии открывали церковь, построенную бывшим министром Юрием Кравченко, митрополиту УПЦ МП был поднесен презент (или дали почитать) в виде едва ли не оригинала издания первой печатника Федорова. Из каких записок или коллекций она была извлечена – неизвестно. В общем, есть тема для разговора, но Наталья Зеленская наши сомнения развеяла.

Она рассказала и показала, в библиотеке имеется соответствующее описание книг коллекции Дмитрия Чижевского с указанием пометок или автографов ученого. Надо сказать, представленных нам экземпляров каких-то обширных комментариев или хотя бы читаемых полей книг нет. На сегод-

- Дмитриєв В.Невідомий Чижевський: прозріння і відкриття : рецензія / В. Дмитриєв // Філософська думка. — 2010. — № 6. — С. 130-132.
- Забіяка І. Елементи структуралізму в літературознавчій концепції Дмитра Чижевського / І. Забіяка // Слово і час : наук.-теорет. журн. — 2014. — № 6. — С. 51-56.

Дитинство Шевченкознавства

Александр Астаф'єв

УДК 012Шев+016:029Шев

ШЕВЧЕНКОЗНАВЧА КОНЦЕПЦІЯ ДМИТРА ЧИЖЕВСЬКОГО

У статті розкрито шевченкознавчу концепцію Д. Чижевського, основну увагу звернуто на антропоцентризм як прикмету творів Т. Шевченка. Він пронизує історіософію поета, його картини життя і природи.

Ключові слова: романтизм, рецепція, антропоцентризм, історіософія, життя, релігія, природа.

Oleksandr Astafiev, Dmytro Chyzhevskiy's Concept of Shevchenko Studies
The article considers D. Chyzhevskiy's concept of Shevchenko studies, paying special attention to anthropocentrism as a feature of works by T. Shevchenko. It runs through the poet's historiosophy and his vision of life and nature.

Key words: romanticism, reception, anthropocentrism, historiosophy, life, religion, nature.

Деякі вчені, зокрема М. Ільницький [2], Н. Над'ярних [3], Р. Радишевський [4], О. Супронюк [5], В. Шпак [14], торкалися окремих сторін шевченкознавчої проблематики Дмитра Чижевського. Та все ж назріла потреба системно й об'єктивно проаналізувати шевченкознавчі праці вченого, з'ясувати характер завдань, які ставив він перед собою, розкрити сутність шевченкознавчих праць.

- Куценко Л. В. Дитинство і юність Дмитра Чижевського / Л. В. Куценко // Народне слово. — 1992. — 16 квітня. — С. 4.
- Мельниченко І. Конференція пам'яті Д. І. Чижевського / І. Мельниченко // Слово і час. — 2002. — № 11. — С. 90.
- Полулях С. Знакомьтесь: наследие Дмитрия Чижевского / С. Полулях // Украина-центр : всеукр. еженед. — 2019. — № 11(14 марта). — С. 7.

ДМИТРО ЧИЖЕВСЬКИЙ ЯК ДОСЛІДНИК ЛІТЕРАТУРИ УКРАЇНСЬКОГО БАРОКО

Ліна ГРИЦАЙ, студентка І курсу українського мовно-літературного факультету імені Г. Квітки-Основ'яненки Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Осковороди, смт Велика Писарівка, Сумська область

Спадщина Д. Чижевського багатогранна і, на жаль, ще повністю не вивчена. Що це за загадка постає в історії дослідників історії української літератури. За стислою інформацією Вікіпедії, **Дмитро Іванович Чижевський** (23 березня (4 квітня) 1894, Олександрія, нині Кіровоградської області – 18 квітня 1977, Гайдельберг, ФРН) – український учений – енциклопедист; культуролог, славіст, філософ, літературознавець, релігієзнавець, лінгвіст, дослідник української і слов'янської літератур, історії культури, філософії, релігійної думки й слов'янської духовності. Дослідник німецької славістики, її полігістор.

Актуальність цього дослідження полягає в тому, що наукові погляди українського вченого, який досліджував літературу українського бароко, мають важливу педагогічну цінність і вражають своєю чіткістю, логічністю й актуальністю. Крім того, сучасна епоха швидкого розвитку інформаційних технологій, появи нових галузей знань навчання не повинна диктувати юному поколінню лише звичайне накопичення знань, а сприяти формуванню світогляду, морально-етичних життєвих пріоритетів. Водночас українські засади філософської концепції

кого, І. Вишенського – яскравих представників української літератури епохи бароко.

Спадщину Д. Чижевського; його певні етапи науково-педагогічної діяльності й біографічні відомості висвітлено в дослідженнях І. Валявко [1], В. Лісового, С. Наріжжана, Е. Пізюра, О. Прицака, П. Феденка, В. Янченка. Але ці праці не вповні розкривають педагогічну складову спадщини відомого славіста.

Тому метою цієї роботи є вивчення літературних досліджень Д. Чижевського епохи українського бароко, оскільки це може знайти своє застосування в освітньому процесі.

Українське бароко виникає на межі XVI–XVII ст. і розвивається протягом двох віків. Бароко поширюється в усіх жанрах тодішньої літератури. З-поміж визначних представників українського бароко чільне місце займає постать Івана Вишенського – видатного письменника – полеміста, автора низки трактатів і послань. Творчість Івана Вишенського тісно пов'язана із церковним життям. У полеміці між католицькою й православною церквами він виступав як послідовний прихильник збереження давніх традицій українського православ'я. Крім Івана Вишенсько-

- Степанова О. Человек, который знал ВСЕ / О. Степанова // Украина-центр : всеукр. еженед. — 2014. — № 16(17 апр.). — С. 12-13.
- Чижевський Д. І. Культурно-історичні епохи / Д. І. Чижевський // Український історичний журнал : наук. журн. — 2017. — № 2. — С. 183-204.
- Чижевський Д. Гоголь / Д. Чижевський // Слово і час. — 2009. — № 4. — С. 61-73.

*Віктор
Дмитрієв*

**НЕВІДОМИЙ ЧИЖЕВСЬКИЙ:
прозріння і відкриття**

**Янцен В.В. Неизвестный Чижевский. Обзор
неопубликованных трудов.**

СПб.: Издательство РХГА, 2008. — 162 с.

Володимир Янцен має рацію, зазначаючи на самому початку своєї книги широку популярність імені Дмитра Чижевського серед фахівців з російської культури. Сам я отримав докторський ступінь Каліфорнійського університету Лос-Анджелеса й добре пам'ятаю, який авторитет мало це ім'я серед моїх професорів. До цього я, виходець із Радянського Союзу, часто і

- Чижевський Д. Достоевський / Д. Чижевський // Слово і час. — 2010. — № 6. — С. 122-125.
- Чижевський Д. Черт Ивана Карамазова и Н. Н. Страхов / Д. Чижевський // Вопросы философии : науч.-теорет. журн. — 2014. — № 5. — С. 110-115.

Ірина Забіяка

ЕЛЕМЕНТИ СТРУКТУРАЛІЗМУ В ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧІЙ КОНЦЕПЦІЇ ДМИТРА ЧИЖЕВСЬКОГО

УДК 82.09 Д. Чижевський

Стаття присвячена ролі структуралізму у формуванні літературознавчих концепцій Дмитра Чижевського. Розглянуто питання участі вченого в діяльності та публікаціях Празького лінгвістичного гуртка, простежено динаміку зацікавлень дослідника, проаналізовано окремі його статті з акцентом на структуральному методі. Визначено вплив цього методу на концепцію стилю науковця, на принципи впорядкування "Історії української літератури".

Ключові слова: структуралізм, формалізм, Дмитро Чижевський, Празький лінгвістичний гурток, "Історія української літератури", стиль, мова, періодизація.

Iryna Zabiaka. The elements of structuralism in Dmytro Chyzhevsky's literary concepts
The article outlines the role of structuralism in the formation of Dmytro Chyzhevsky's literary concepts. The author focuses on the scientist's participation in the activities and publications of the Prague linguistic circle, as well as on the development of Chyzhevsky's academic interests. His articles are analyzed with emphasis on the elements of structural method inherent to them. It is shown that structuralism exerted profound influence on Chyzhevsky's concept of style and on the constructive principles of his "History of Ukrainian Literature".
Key words: structuralism, formalism, Dmytro Chyzhevsky, the Prague linguistic circle, "History of Ukrainian Literature", style, language, periodization.

Постать Дмитра Чижевського привертає останнім часом дедалі більше уваги українських (Олена Бистрова [1], Оксана Блашків [2], Ірина Валявко [3], Михайло Наєнко [8]) та зарубіжних (Григорій Грабович [4], Вернер Кортхаазе [5], Сергій Магід [6], Ніна Над'ярних [7], Володимир Янцен [12]) дослідників. Широкий спектр зацікавлень вченого, його ерудованість, уміння порушувати важливі наукові проблеми дають змогу ставити в контексті світової літературознавчої науки.

- Шепель Ф. "Був прихильним до своїх земляків...", або Дмитро Чижевський очима сучасників: до 120-ї річниці від дня народження / Ф. Шепель // Народне слово : газ. Кіровогр. обл. ради та ДА. — 2014. — № 11(13 берез.). — С. 9.
- Як ми гуляли ночами, або Яким було дитинство Чижевського в Олександрії // Народне слово : газ. Кіровогр. обл. ради та ДА. — 2015. — № 1(1 січ.). — С. 13.

Укладачі: **Тетяна Михайлівна Резанова**
бібліограф I категорії,
Олена Євгенівна Тронза
бібліограф

Дякуємо за увагу!